

2. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 8 червня 2022 р. № 2-591/11; № 14-31цс21. URL: [http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=105012108&red=1000033c764f16891147b7934532487db589ae&d=5_\(дата звернення 19.02.2024\)](http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=105012108&red=1000033c764f16891147b7934532487db589ae&d=5_(дата звернення 19.02.2024)).

3. Шелевер Н. Виконання судових рішень – складова права на справедливий суд. *Baltic journal of Legal and Social sciences*, 2022. № 1. С. 207-2014 URL.: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/44841/1/1789-Article%20Text-2078-1-10-20220801.pdf> (дата звернення 19.02.2024).

4. Про виконавче провадження : Закон України від 2 черв. 2016 р. № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text> (дата звернення 19.02.2024).

5. Окрема думка суддів Великої Палати Верховного Суду Ткачука О.С., Британчука В.В., Грицива М.І., Прокопенка О.Б. на постанову від 08 червня 2022 року у цивільній справі № 2-591/11 (провадження № 14-31цс21). URL : [http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=105012108&red=1000033c764f16891147b7934532487db589ae&d=5_\(дата звернення 19.02.2024\)](http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=105012108&red=1000033c764f16891147b7934532487db589ae&d=5_(дата звернення 19.02.2024)).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-374-6-8>

ЗМІНА ПІДХОДУ ДО ВИЗНАЧЕННЯ МАЛОЗНАЧНИХ СПРАВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Стасів Н. С.

*кандидат юридичних наук, асистентка кафедри права
Львівського національного університету ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького
м. Львів, Україна*

У цивільному процесуальному законодавстві України поняття малозначної цивільної справи вперше з'явилося у 2017 році у новій редакції Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК України). Так, відповідно до частини 6 статті 19 ЦПК України для цілей цього Кодексу малозначними справами є:

1) справи, у яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

2) справи незначної складності, визнані судом малозначними, крім справ, які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного

провадження, та справ, ціна позову в яких перевищує двісті п'ятдесят розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

3) справи про стягнення аліментів, збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, якщо такі вимоги не пов'язані із встановленням чи оспорюванням батьківства (материнства);

4) справи про розірвання шлюбу;

5) справи про захист прав споживачів, ціна позову в яких не перевищує двохсот п'ятдесяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб [1].

Вказаний підхід до визначення переліку малозначних справ зберігався до 22 листопада 2023 року, коли Другий Сенат Конституційний Суд України ухвалив рішення у справі за конституційними скаргами Дорошко Ольги Євгенівни, Євстіфеєва Микити Ігоровича, Кушаби Івана Петровича, Якіменка Володимира Петровича щодо відповідності Конституції України (конституційності) пунктів 1, 5 частини шостої статті 19, пункту 2 частини третьої статті 389 Цивільного процесуального кодексу України (щодо гарантування права на судовий захист у малозначних спорах) № 3-88/2021(209/21, 47/22, 77/23, 188/23.

У вказаному рішенні, досліджуючи правомірність мети запровадження в ЦПК України категорії малозначних справ, Конституційний Суд України виходив із того, що визнання справи малозначною та, як наслідок, її розгляд, за загальним правилом, у порядку спрощеного позовного провадження є передумовою забезпечення додержання розумних строків розгляду справи судом – однієї з основних засад судочинства, визначених Конституцією України (пункт 7 частини другої статті 129) [2].

Конституційний Суді України дійшов висновку, що запровадження у цивільному судочинстві категорії малозначних справ має правомірну мету, а використання такого критерію для віднесення справи до категорії малозначних, як ціна позову, не суперечить приписам частини першої статті 55, частини другої статті 129 Конституції України [2п].

Водночас, установлення у процесуальному законі розміру ціни позову як критерію для віднесення справи до категорії малозначних має бути ґрунтовано на принципі домірності, що зобов'язує державу визначити в Кодексі такий розмір ціни позову, який не буде надмірним для обраної мети та не спотворить розуміння справи як малозначної для особи [2].

Конституційний Суд України вважає, що держава, реалізуючи свій розсуд щодо встановлення у процесуальному законі розміру ціни позову як критерію для віднесення справи до категорії малозначних, має обов'язок додержуватись конституційних принципів та зважати на

вимогу правомірності мети під час застосування такого юридичного засобу віднесення цивільних справ до категорії малозначних, як ціна позову, та додержуватись принципу домірності [2].

Конституційний Суд України зауважує, що визначені в частині шостій статті 19 Кодексу розміри ціни позову як критерії віднесення справи до категорії малозначних у сумі 268400 грн (пункт 1) та 671000 грн (пункт 5) є не лише значними, а й перевищують установлені в законі розміри прожиткового мінімуму для працездатних осіб та мінімальної заробітної плати [2].

Визначений у пункті 1 частини шостої статті 19 Кодексу розмір ціни позову перевищує 40 мінімальних заробітних плат та дорівнює 8 рокам одержання особою виплат у разі, якщо ці виплати дорівнюватимуть розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб. За пунктом 5 частини шостої статті 19 Кодексу ціна позову перевищує 100 мінімальних заробітних плат та дорівнює 20 рокам одержання особою виплат у розмірі прожиткового мінімуму для працездатних осіб [2].

Конституційний Суд України зазначив, що Кодекс не містить приписів, які в будь-який спосіб умотивовували б домірність визначення у пунктах 1, 5 частини шостої статті 19 Кодексу саме таких розмірів ціни позову.

Отже, Конституційний Суд України вважає, що визначені в пунктах 1, 5 частини шостої статті 19 Кодексу розміри ціни позову як критерій віднесення справи до категорії малозначних не відповідають розумінню справи та спору в ній як малозначного [2].

Цим же рішенням Конституційний Суд України визначив такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), пункти 1, 5 частини шостої статті 19 Цивільного процесуального кодексу України. Вказані положення утрачають чинність через шість місяців із дня ухвалення Конституційним Судом України цього Рішення.

Вказана позиція Конституційного Суду України видається цілком логічною та обґрунтованою. Водночас, поза увагою органу конституційної юрисдикції залишилося питання щодо можливості існування малозначних справ у інших процесуальних кодексах, а саме Господарському процесуальному кодексі (далі – ГПК України) та Кодексі адміністративного судочинства (далі – КАС України).

Так, частиною 5 статті 12 ГПК України передбачено, що для цілей цього Кодексу малозначними справами є:

1) справи, у яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

2) справи незначної складності, визнані судом малозначними, крім справ, які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного провадження, та справ, ціна позову в яких перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб [3].

КАС України використовує трішки іншу термінологію, а саме адміністративна справа незначної складності (малозначна справа) – адміністративна справа, у якій характер спірних правовідносин, предмет доказування та склад учасників тощо не вимагають проведення підготовчого провадження та (або) судового засідання для повного та всебічного встановлення її обставин [4].

Відповідно до частини 6 статті 12 КАС України для цілей цього Кодексу справами незначної складності є справи щодо, зокрема оскарження рішення суб'єкта владних повноважень, на підставі якого ним може бути заявлено вимогу про стягнення грошових коштів у сумі, що не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб [4].

Отож, законодавець застосовує однаковий критерій для виокремлення малозначних справ (справ незначної складності) у порядку цивільного, господарського та адміністративного судочинства. Відтак, внаслідок ухвалення рішення Конституційного Суду України від 22.11.2023 у справі № 3-88/2021(209/21, 47/22, 77/23, 188/23 необхідно внести зміни не лише до Цивільного процесуального кодексу України, а також до Господарського процесуального кодексу України та Кодексу адміністративного судочинства України.

Література:

1. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. Дата оновлення : 22.11.2023. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 08.02.2024).

2. Рішення Другого Сенату Конституційний Суд України ухвалив рішення у справі за конституційними скаргами Дорошко Ольги Євгенівни, Євстіфєєва Микити Ігоровича, Кушаби Івана Петровича, Якіменка Володимира Петровича щодо відповідності Конституції України (конституційності) пунктів 1, 5 частини шостої статті 19, пункту 2 частини третьої статті 389 Цивільного процесуального кодексу України (щодо гарантування права на судовий захист у малозначних спорах) №3-88/2021(209/21, 47/22, 77/23, 188/23) від 22.11.2023 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-23#Text> (дата звернення: 08.02.2024).

3. Господарський процесуальний кодекс України : Кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII. Дата оновлення : 19.10.2023. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення: 08.02.2024).

4. Кодекс адміністративного судочинства України : Кодекс України від 06.07.2005 № 2747-IV. Дата оновлення : 19.10.2023. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 08.02.2024).